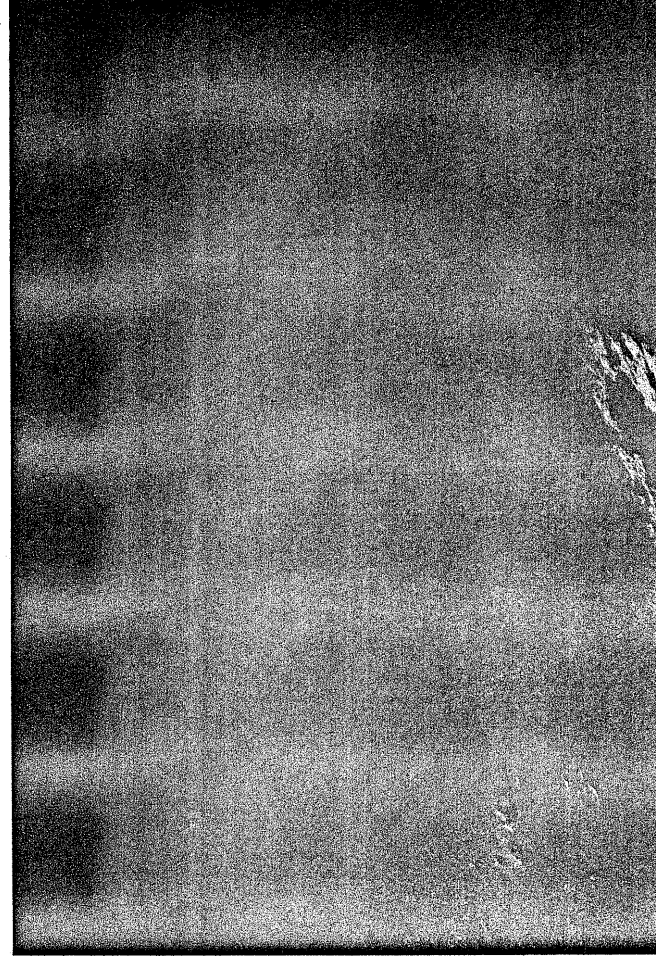

Maden Ruhsatlarının Güvenilirliği Ruhsat Güvencesi

Prof. Dr. MUSTAFA TOPALOĞLU
Avukat-YMM

Maden işletme ruhsatının yada genel olarak maden haklarının mülkiyet hakkı gibi güçlü bir niteliğe sahip olması, ruhsatların güvenilirliği bakımından çok önemli bir öğedir. ABD’de maden varlığını bulan kişiye 500 ABD Doları tutarında madeni geliştirme için masraf yaptığını belgelemesi halinde maden patenti için başvuru hakkı tanınmaktadır. Maden patent hakkını alan madenci madeni işletmek için tekeli bir hakka sahip olmaktadır. ABD’de 1872 tarihli Mining Law (Maden Kanunu), maden patent hakkı sahibine yalnızca maden işletmeciliğiyle sınırlı olmak üzere mülkiyet hakkı gibi mutlak bir hak bahsetmektedir. Dünyada diğer ülkelere bakıldığında, ayrı bir medeni kanuna sahip ülkelerde (Civil Law Countries) maden mülkiyeti taşınmaz mülkiyetine benzer “ayni hak” olarak kabul edilmektedir.

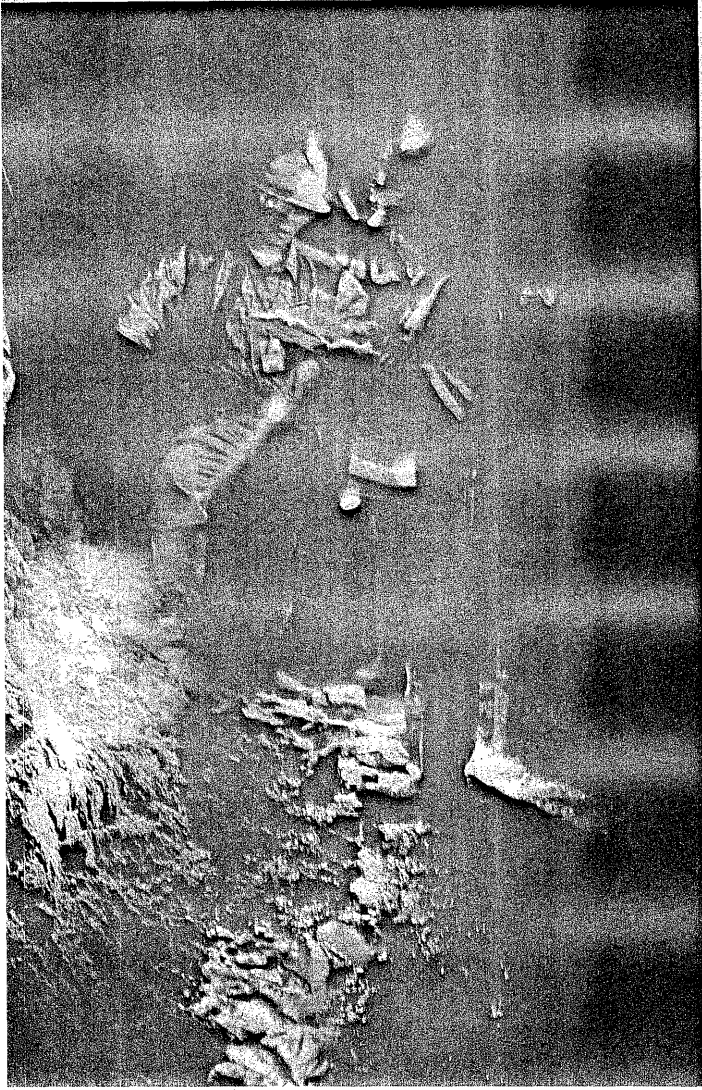
Türk hukuku bakımından da Yargıtay, 1966 yılında 6309 sayılı Kanun döneminde verdiği kanun gibi uyulması zorunlu kararında benzeri bir yaklaşımı benimsemiş ve maden imtiyazından doğan hak, Medeni Kanunun 632 ve 911.maddelerinde ifadesini bulan bir mülkiyet hakkı gibi aynı hak olarak nitelemişti. Daha sonra Yargıtay 2007 yılında verdiği bir kararda da maden işletme ruhsatının madenciye kişisel bir hak sağladığını ileri sürerek maden hakkını daha zayıf haklar kategorisine indirgemıştır. Mutlak hakka değil de kişisel hakka sahip olan madenci bu hakkını ruhsatına müdahale eden üçüncü kişilere karşı ileri sürmede büyük sıkıntı yaşar.

Maden ruhsatlarının güvenilirliği, bu hakkın güçlü bir niteliğe sahip olması kadar durdurulması ve iptal edilmesinin belirli kurallara bağlı kalmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda maden hukuku dizgesi, bir yandan maden hakkı sahiplerinin ruhsat veya imtiyaza sahip olmaktan doğan haklı beklentileri ile madenlerin işletilmesi ve korunmasından doğacak kamu yararı arasında denge kurmalıdır. Elbette ki devlet, ekolojik ve sosyal çevrenin korunmasındaki ve

ekonomik kalkınmadaki kamu yararını gözetmelidir. Ancak, kamu idareleri, kalkınma planları veya arazi düzenlemeleri yaparken maden haklarını da dikkate almalıdırlar. Hukuki yapı, madencilığa yatırım yapanlar için keyfi uygulamalardan uzak, önceden öngörülebilir bir ortam sağlamalıdır.

Dünya’da aslında bir bakıma “ruhsat güvencesi” de denilebilecek maden haklarının güvenliğini en iyi sağlayan hukuki sistemin Peru’da kurulduğu ileri sürülmektedir. Adı geçen ülkede, maden imtiyaz sahipleri, yasada öngörülmüş takdir hakkından arındırılmış objektif kriterleri yerine getirdiği sürece haklarını sürdürebilmektedir. Peru ile birlikte Şili ve Bolivya, Arjantin ve bir ölçüde Meksika maden kanunları sürdürülebilir kalkınma bağlamında çok başarılı bulunmakta ve “Latin Amerika Maden Kanunu Modeli” adıyla Dünya Bankası tarafından bütün gelişmekte olan ülkelere örnek gösterilmektedir.

Maden ruhsat veya imtiyazlarına tanınan süre ve bu süreyi uzatma (temdit) prosedürü de maden haklarının güvenliği ile yakından ilgilidir. Orta veya büyük ölçekte bir maden

işletmesi için arama ve geliştirme faaliyetleri on yılı aşan süre gerektirmektedir. Maden işletme aşamasında dahi cevher arama ve geliştirme faaliyetleri için tanınan sürenin kısa tutulmasının maden işletmeleri için caydırıcı bir etki yaptığı açıktır. Sürenin kısa tutulması kadar, sürenin idarenin takdirine bağlanarak belirlenmesi de pek istenilen bir durum değildir.

Zira büyük ölçekli madencilik faaliyetleri için uluslararası finans kurumları sendikasyon kredisi verirken makul ve kesin süreli bir madencilik projesinin varlığını aramaktadırlar.

Maden ruhsatlarıyla ilgili önemli olan bir nokta, ruhsatın devamlılığının asıl iptalinin ise ancak çok istisnai hallerde söz konusu olmasıdır. Buna karşılık 5995 sayılı Kanun ve Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğinde 17 kez maden ruhsatının iptal edileceği öngörülmektedir.

Yine aynı mevzuatta sonradan iki katına çıkarılarak tamamlanmazsa ruhsatın iptaline neden olan 18 teminat iradı hali vardır. Bu kadar fazla iptal maddesinin varlığı, maden

~~~~~  
Dünya’da aslında bir bakıma “ruhsat güvencesi” de denilebilecek maden haklarının güvenliğini en iyi sağlayan hukuki sistemin Peru’da kurulduğu ileri sürülmektedir. Adı geçen ülkede, maden imtiyaz sahipleri, yasada öngörülmüş takdir hakkından arındırılmış objektif kriterleri yerine getirdiği sürece haklarını sürdürebilmektedir. Peru ile birlikte Şili ve Bolivya, Arjantin ve bir ölçüde Meksika maden kanunları sürdürülebilir kalkınma bağlamında çok başarılı bulunmakta ve “Latin Amerika Maden Kanunu Modeli” adıyla Dünya Bankası tarafından bütün gelişmekte olan ülkelere örnek gösterilmektedir.  
~~~~~

ruhsatı sürekli değil de herhangi bir kural ihlali halinde iptal edilebilecek bir hak haline dönüştürmektedir. Bu şekilde her an iptal edilmesi olası bir maden hakkının ise ne mutlak bir hakla ne de ruhsat güvencesiyle ilgisinin olamayacağı açıktır.

Hukuk devletin (rule of law) gereklerinden biri de idarenin eylem ve işlemlerinin bağımsız yargı denetimine tabi olmasıdır. Bu bakımdan maden otoritelerince değerlendirme sürecinde verilen kararlar kesin olmamalı ve bu kararlara karşı bağımsız ve tarafsız yargı organları nezdinde başvuru hakkı tanınmalıdır.

Madencilikte gelişmiş ülkelerde devlet kendisi veya kamu kurumları aracılığıyla uluslararası büyük maden şirketleriyle joint-venture anlaşmalarına girerek yaptıkları anlaşmalar uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi şartını koymaktadırlar.

Özellikle maden bürokrasisinin takdir hakkının geniş olduğu hukuk sistemleri için uluslararası seviyede tahkim ve arabuluculuk sistemine başvurulması önerilmektedir. Türk Hukuku açısından idari uyuşmazlık niteliğindeki maden bürokrasisinin işlem ve kararlarına karşı tahkime gidilmesine Yüksek Mahkeme (Danıştay) izin vermemektedir.

Yapılacak Anayasa değişikliği ile Maden Hukuku uygulamasında Anayasanın 125. maddesinde öngörülen kamu hizmetlerinde uluslararası tahkime izin veren hükmün kapsamının genişletilerek maden uyuşmazlıklarında da tahkim yolunun açılması, ruhsat güvencesinin yerleşmesinde katkısı büyük olacaktır.

SEKTÖRDEN HABERLER BÜLTENİ

SIYANÜR

Tehdidi Ne Kadar Gerçek?

Maden İşçilerine Yönelik Eğitimlerimiz Başladı
Sağlam Bir Kartopu: Soma Group
1918'den Beri Krom Üretiyor: Türk Maadin Şirketi